

vide. Hvad vi ved er kun, at når han følte udtryksbehovet, var han normalt ikke i forlegenhed hverken i musikalsk eller i sproglig henseende. Ikke for ingenting skriver Henrik Cavling til ham i sit takkebrev for den allerede nævnte Sinding-artikel: "Naar De engang bliver ked af at komponere – det ske sent – saa meld Dem til Tjeneste ved det store Orgel, Rotationspressen, der i Kampen for Menneskehedens Genius er Verdens stærkeste Instrument" (s. 824).

Takket være en veritabel udgiver-bedrift kan vi nu alle uden besvær gå på opdagelse i alt det skriftlige, som Nielsen nåede at betro sin samtid. Det være sig via rotationspressen eller ad andre kanaler. Vi er Fellow megen tak skyldig.

Knud Ketting

Michael Fjeldsøe: *Den fortrængte modernisme – den ny musik i dansk musikliv 1920-1940*. Forlaget Hr. Nilsson, København 1999. 397 s., ill., noter, ISBN 87-987629-0-7, kr. 195.

Dansk musik og musikliv i mellemkrigstiden har i løbet af den sidste halve snes år tiltrukket sig stigende opmærksomhed både i almindelighed og som genstand for forskning. Markante træk i denne proces er den vågnende interesse for musik af bl.a. Rued Langgaard og Poul Schierbeck, samt Claus Røllum-Larsens dybtborende ph.d.-afhandling om instrumental-musikken i Danmark 1910-35.¹ Man har opdaget og draget konsekvensen af, at den musikinteresserede har andet og mere at hente i denne periode end Carl Nielsen og hans musik. Interessen for denne vort århundredets største komponist i Danmark er ganske vist ingenlunde svækket, men den har måttet føje sig ind i et mere nuanceret syn på perioden end tidligere.

Nu har Michael Fjeldsøe erhvervet ph.d.-graden på en afhandling inden for denne emnekreds. Mens omdrejningspunktet for Røllum-Larsen var instrumentalmusik af samtidens danske komponister, er det altså hos Fjeldsøe fænomenet 'ny musik', som det opfattedes i tiden, og den musik og den rolle i musiklivet som denne spillede både kompositions- og distributionshistorisk. Fjeldsøe havde også gerne undersøgt repertoire receptionshistorisk, men har måttet konstatere at det ville forudsætte kildestudier og dokumentation af et omfang, som ville sprænge afhandlingens rammer.

Efter indledningen lægges der ud med en sammenligning af Peter Bürgers institutions-

begreb og Carl Dahlhaus' strukturhistoriske koncept som grundlag for en kulegravning af begrebet 'ny musik' og dets institutionalisering efter 1920. Begrebet afgrænses kronologisk og stilistisk, og der fokuseres på forholdene som de var i Danmark. Her tegner sig billedet af 1920'ernes åbenhed over for nye strømninger og den tiltagende lukkethed som kendetegner musiklivet i 1930'erne.

Institutionen ny musik udgør et særområde inden for musik, der igen er et særskilt område af kunstinstitutionen. Den nye musik i 1920'erne udviklede sine egne særlige betingelser for produktion, interpretation, reception og æstetiske normer og kom derved til at ligne de secessionistiske bevægelser omkring århundredeskiftet f.eks. i Wien. Der dannes organisationer, koncertrækker og tidsskrifter, som skiller sig ud fra det etablerede musiklivs organisationsformer. Her dyrkede man sin isolation, ikke mindst fordi den skabte mulighed for fri udfoldelse inden for sine egne rammer. Danmark var med Foreningen "Ny Musik" medstifter af ISCM, International Society for Contemporary Music, i 1922 og var således fra første færd med i det mylder af ny musikorganisationer, der skød op i Europa og Nordamerika på den tid. Disse omtales omhyggeligt bl.a. med støtte i arbejder af Anton Haefeli og Martin Thrun. De danske organisationers og *Dansk Musiktidsskrifts* virke og udvikling, inklusive sammenlægning og reorganisering med deraf følgende skyttegravskrige, beskrives indgående s. 51-124.

Herefter følger en gennemgang af danske komponisters liv og virke: 40 sider om Carl Nielsen, herunder hans relationer til Schönberg-skolen, i øvrigt med hovedvægten på blæserkvintetten og den 5. og 6. symfoni. Et kapitel om den unge generation, dvs. Rued Langgaard, Paul v. Klenau, Harald Agersnap, Ebbe Hamerik, Jørgen Bentzon, Knudåge Riisager og Finn Høffding samt dennes og Jørgen Bentzons møde med Fritz Jöde og brugsmusikken og deres arbejde for oprettelsen af Folkemusikskolen i København. Et 3. kapitel omhandler 1930'ernes nye musik: Poul Schierbeck, Flemming Weis, Jens Bjerre, Svend Erik Tarp, Svend S. Schultz, Jørgen Jersild og atter Riisager som eksponenter for den franske indflydelse; som udtryk for forbindelsen med Tyskland indtil besættelsen omtales Franz Syberg, Erling Brene, Erik Tuxen, Jørgen Bentzon, Vagn Holmboe, Herman D. Koppel og Otto Mortensen. Herefter nogle mindre afsnit om jazzindflydelse (Bernhard Christen-

sen, Sven Møller Kristensen), skoleopera (Karl Clausen), Ebbe Hameriks cantus firmus-teknik, Klenaus dodekafone opera *Dronningen* og debatten mellem Riisager og Holmboe om symfoniens død inklusive musik af disse og Syberg, Høffding og Jørgen Bentzon. Dette leder frem til den sammenfattende diskussion s. 277-96 og et kort resume, hvori det konkluderes, at man omkring 1940 kan konstatere "en tilnærmelse til det almene musikliv, som den nye musik var blevet udskilt fra 20 år tidligere" (s. 297).

Hermed er det imidlertid ikke slut. Der følger tre appendikser. Her dokumenteres dels programmer, dels sammensætningen af bestyrelser og censurkomiteer i Unge Tonekunstneres Selskab i både København og Århus, Foreningen "Ny Musik", Dansk Filharmonisk Selskab og DUT. Det tredje appendiks viser programsætningen af danske over for udenlandske komponister og værker samt forekomsten af ældre og nyere komponister inddelt efter fødselsår med 1860 som skillelinje. En opregning af de anvendte arkiver og den benyttede litteratur afslutter værket.

En detaljeret stillingtagen til bogens enkelte dele ville overskride de her afstukne rammer, men dog næppe så meget, som man skulle tro. Arbejdet er nemlig gennemført med en beundringsværdig omhu ned i den mindste detalje. Det giver kun sjældent anledning til kommentarer, som f.eks. på s. 139 hvor Schönbergs påvisning af musikkens motivisk-tematiske sammenhæng hos Brahms nævnes; her ville en henvisning til Schönbergs essay "Brahms the Progressive" i *Style and Idea* (New York 1950) have været på sin plads.

Som bidrag til musikforskningen må Fjeldsøes afhandling hilses velkommen. Det billede af situationen og dens udvikling som de ældre iblandt os har dannet sig gennem hvad vi har fået fortalt af nu afdøde venner og kolleger, bliver her gjort til genstand for omhyggeligt dokumenteret forskning – eller tilbagevist. Der bliver ikke fremsat nogen påstand, som jeg ud fra mit helt anderledes arteede kendskab til emnet ville kunne drage i tvivl. Hvis der tegnes et andet billede end mit eget, er det vel dokumenteret – og så er jeg blevet klogere.

Både udvalget af komponisternes værker og omtalerne af dem kan naturligvis diskuteres, fordi de dybest set beror på forfatterens personlige skøn og analytiske evne. Sådan vil det altid være. Jeg skal derfor ikke komme ind på, hvor jeg måske ville have lagt eller analyseret

anderledes, men blot konstatere at det hele er velbegrunderet og dygtigt gennemført og giver et troværdigt og rigt nuanceret billede af musikforholdene i Danmark i denne ingenlunde let overskuelige periode af musiklivet herhjemme.

Afhandlingen kom i rette tid. Emnet er nu ved at blive musikhistorie, og det må således forudses at blive genstand for mere specialiserede forskningsprojekter i fremtiden. Det er derfor betryggende at vide at sådanne arbejder i dette værk og i Røllum-Larsens nævnte afhandling vil kunne finde et solidt grundlag at arbejde ud fra. Endelig skal det nævnes, at bogen er affattet på et forbilledligt korrekt og forståeligt dansk, og at henvisningsapparatet i teksten og opstillingerne i de tre appendikser er i orden og vel-fungerende.

Jan Maegaard

¹ Claus Røllum-Larsen: *Dansk instrumental-musik ca. 1910-1935. En stilhistorisk undersøgelse af den ny musiks representation i periodens københavnske koncertliv*. Ph.d.-afhandling, Musikvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet 1995.

Peter Reinholdsson: *Making Music Together. An Interactionist Perspective on Small-Group Performance in Jazz* (Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Musicologica Upsaliensia Nova Series 14). Institutionen för Musikvetenskap, Uppsala 1998. Doktorafhandling. 440 s., ill., noder, ISBN 91-5544-243-9, inkl. cd.

Bogens titel *Making Music Together* viser, hvad denne bog handler om, nemlig den interaktive proces, som foregår mellem musikerne i mindre jazzorkestre, og den baggrund på hvilken de udfører deres samspil og improvisationer. Min adkomst til at anmelde bogen er ikke jazzspecialistens, men skyldes derimod, at Reinholdsson i sin tværfaglige tilgang bl.a. arbejder ud fra en musiketnologisk forståelse.

Afhandlingen tager udgangspunkt i en kritik af forskningen inden for jazzens felt, og man må se Reinholdssons arbejde som endnu et led i den nyorientering i jazzforskningen, som bl.a. Paul Berliners og Ingrid Monsons arbejder har været udtryk for. Der er tale om en frigørelse fra tidligere tiders overdrevne fokusering på eneren eller solisten hen mod at opfatte jazzmusikken som en kollektiv musikform,